

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Generating freedom: Hegel's conception of political order

Tijsterman, S.P.

Citation

Tijsterman, S. P. (2024, April 16). *Generating freedom: Hegel's conception of political order*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3736094>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3736094>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

DANKWOORD

Een belangrijk inzicht van Hegels filosofie is dat wij bestaan in onze relaties met anderen. Door talloze draden zijn we met elkaar verbonden. Wij zijn voor ons doen en denken van anderen afhankelijk. Dit boek is daarom ook het werk van de velen om mij heen die dit mogelijk gemaakt hebben.

Ik heb dit proefschrift grotendeels geschreven naast mijn werk als docent bij de afdeling politicologie aan de Universiteit van Amsterdam. Daardoor bevond ik me in vaak in een spagaat. Aan de ene kant wil je een zo goed mogelijke docent en collega zijn en daar dus al je energie in stoppen. Aan de andere kant probeer je momenten vrij te houden om dat proefschrift eindelijk eens af te ronden. Dat ik daarin de balans heb weten te vinden, is te danken aan mijn collega's. De collegialiteit, aanmoedigingen en vele gesprekken over onderwijs, politiek en het leven hebben zeker bijgedragen aan het afronden van dit proefschrift. Ik noem Judith Huijgens, mijn medestrijder voor goed vaardighedenonderwijs, Joost Berkhout, die me haalde naar Amsterdam om gezamenlijk de kernmodule PTG te geven, en al die fantastische junior-docenten die ik in mijn team gehad heb. In het bijzonder ben ik Marcel Maussen veel dank verschuldigd voor zijn stimulerende belangstelling voor dit project en voor zijn inspanning als onderwijsdirecteur om (nog) niet-gepromoveerden, zoals ik, een vaste onderwijsaanstelling te kunnen geven.

Het schrijven van dit proefschrift was voor mij ook een persoonlijke zoektocht om de wereld beter te begrijpen. Misschien wel de enige vorm die we hiervoor hebben is het gesprek. Dit proefschrift is de weerslag van mijn gesprek met politieke teksten van Hegel. Maar dat gesprek heb ik alleen kunnen voeren omdat het gevoed werd door vele gesprekken *in real life*. De opwinding dat een gesprek iets wezenlijks raakt en nieuwe inzichten brengt was cruciaal om mijn gesprek met Hegel voort te zetten. De gesprekken met collega's en studenten, maar ook in mijn leesclubjes en tijdens wandelingen met vrienden hebben enorm geholpen. Dat geldt in het bijzonder voor de gesprekken met Rutger Kaput die zich ontsponnen rondom het vak *Democracy and Democratisation* en gelukkig nog niet zijn afgelopen. In veel van wat ik ben gaan doen zijn nog de rimpelingen zichtbaar van de gesprekken met Rodrigo Sanchez tijdens mijn jaar in Chicago.

Mark Rutgers was van het begin tot het einde mijn promotor. Hij vond het niet prettig dat dit onderzoek wat langer geduurd heeft dan van tevoren de bedoeling was. Ondanks dat is onze verhouding altijd goed geweest. Daar ben ik hem erkentelijk voor. Mijn copromotor Thomas Fossen is in een late fase betrokken geraakt maar was wel cruciaal voor de afronding ervan. Zijn deskundige en constructieve feedback gaven mij het vertrouwen dat die laatste punt nu wel gezet kon worden.

De betrokkenheid en vriendschap van mijn paranimfen Matthijs Lok en Patrick Overeem, beiden al heel lang mijn gesprekspartners over onder meer *le juste milieu*, zijn

eveneens belangrijk geweest om me naar de eindstreep te brengen. Ooit was ik hun paranimf en dat ging voor mij gepaard met de stilzwijgende verplichting dat ik de rollen eens om zou moeten draaien.

Mijn kinderen Nathan, Elsa en Bine, kennen me al hun hele leven als iemand die altijd óók nog met een proefschrift bezig is. Op het moment dat je van je dochter een sarcastisch sinterklaasgedicht krijgt over proefschriftdeadlines, dan weet je dat je het niet nog langer kunt rekken. Dank je wel dat jullie me regelmatig een spiegel voorhouden.

Het schrijven van dit proefschrift heeft ook wat gevergd van degenen die me het meest nabij staan. Kinderen moeten ook worden grootgebracht en het huis moet leefbaar blijven. Dat het leven van mijn gezin niet helemaal in de soep is gelopen, heb ik onder meer te danken aan mijn schoonouders Jan en Els Jimkes die talloze keren zijn komen oppassen of de kinderen te logeren hadden. Ook mijn vader Pieter Tijsterman is een belangrijke steunpilaar geweest. Door al zijn kluswerk staan ons huis en vooral het volkstuinhuisje nog fier overeind. Mijn moeder is de afgelopen jaren vrijwel elke week langs gekomen om op te passen en te koken. Zonder haar was dit boek nog niet op de helft geweest.

Ten slotte wil ik mijn geliefde Sabine bedanken voor haar niet aflatende steun. Ik schat in dat zij minstens zo blij is als ik dat het erop zit.

CURRICULUM VITAE

Sebastiaan Tijsterman (Gouda, 1975) deed gymnasium-*bèta* aan het Christelijk Lyceum-Havo te Gouda. Hij studeerde aan de Universiteit Leiden Politicologie (scriptie over het natuurrecht van Samuel Pufendorf) en Geschiedenis (scriptie over Hannoveraanse anti-revolutionair August Wilhelm Rehberg). Daarnaast studeerde hij met name filosofie aan de Eberhard-Karls-Universität in Tübingen en de *Committee on Social Thought* aan de University of Chicago. Hij heeft de eerstegraads lerarenopleiding geschiedenis gevolgd bij het Iclon en les gegeven aan het Lyceum Schubertrode in Zoetermeer. Hij begon in 2004 zijn proefschrift over de invloed van Hegel op de ontwikkeling van de vroege bestuurskunde aan vakgroep Bestuurskunde van de Universteit Leiden. Het nu voltooide proefschrift komt hieruit voort. Daarnaast gaf hij jarenlang cursussen in het kader van het Rijkstraineeprogramma. Van 2015 tot 2018 heeft hij politieke filosofie en Europese Politiek gegeven aan het University College Roosevelt in Middelburg. Sinds 2010 geeft hij onderwijs aan de afdeling Politicologie van de Universteit van Amsterdam, onder meer over democratie, burgerschap en de opkomst van illiberalisme. Hij is coördinator van de vaardighedenleerlijn.